
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 378. 014. 544

А. Б. Почтовюк, к.держ.упр., доцент

**ПРОСТОРОВА СТРУКТУРА ДОСЛІДЖЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Анотація. Актуальність дослідження процесів, що протікають у сфері освіти, постійно зростає, оскільки підготовка сучасних професійно-кваліфікованих інженерних кадрів для підприємств є важливою складовою розвитку національної економіки. Метою статті є предметна область дослідження, яке дає змогу максимально точно оцінити ступінь сполучення інтересів суб'єктів системи вищої освіти, а також досягнення професійно-кваліфікаційної відповідності в контексті просторових даних.

Ключові слова: вища освіта, система вищої освіти, вищий навчальний заклад (ВНЗ), освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР), освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ), машинобудівний комплекс, машинобудівні підприємства, інженерні кадри.

А. Б. Почтовюк, к.гос.упр., доцент

**ПРОСТРАНСТВЕННАЯ СТРУКТУРА ИССЛЕДОВАНИЯ РАЦИОНАЛЬНОСТИ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация. Актуальность исследования процессов, протекающих в сфере образования, постоянно возрастает, поскольку подготовка современных профессионально-квалифицированных инженерных кадров для предприятий есть важной составляющей развития национальной экономики. Целью статьи является предметная область исследования, которое дает возможность максимально точно оценить степень сопряжения интересов субъектов системы высшего образования, а также достижения профессионально-квалификационного соответствия в контексте пространственных данных.

Ключевые слова: высшее образование, система высшего образования, высшее учебное заведение (ВУЗ), образовательно-квалификационный уровень (ОКУ), образовательно-квалификационные характеристики (ОКХ), машиностроительный комплекс, машиностроительные предприятия, инженерные кадры.

А. В. Pochtoviuk, candidate of public administration sciences,
associate professor**A SPATIAL STRUCTURE OF THE RESEARCH OF RATIONALITY ACTIVITY
OF THE HIGHER EDUCATION**

Abstract. The relevance of the research processes which proceed in the educational sphere constantly grows. The preparation of the modern professionally – qualified engineering shots for the enterprises are an important component of the development of the national economy. The principal objective of this research is a subject domain of research which gives an opportunity to estimate exactly degree of interests of subjects of the higher education system and the progress of professionally-qualifying conformity in the context of spatial data.

Keywords: higher education, system of higher education, higher education institution (HEI), educational-qualifying level (EQL), machine-building complex, machine-building enterprises, engineers.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження процесів, що протікають у сфері освіти, зростає, оскільки соціум усвідомлює, що перехід до інформаційного суспільства, де знання виступають як основна соціальна цінність, веде до зростання ролі високоінтелектуальної особистості, здатної не тільки сприймати раніше накопичені наукові знання, але й узагальнювати, аналізувати, створювати нове у вигляді передових інформаційних технологій, послуг і продуктів. Тому підготовка сучасних професійно-кваліфікованих інженерних кадрів для підприємств є важливою складовою розвитку національної економіки.

Постановка проблеми полягає у визначенні предметної області дослідження, яка максимально дасть змогу точно оцінити за результатами ступінь сполучення інтересів суб'єктів, а також досягнення професійно-кваліфікаційної відповідності. Дослідити Німеччину як країну-еталон та машинобудування як пріоритетну галузь економіки, яка підвищує значимість оцінювання реалізації місії вищої освіти для майбутнього нашої держави.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Методологічну основу даного дослідження становлять комплексний аналіз і системний підхід до вивчення першоджерел та літератури в області раціонального розвитку вищої освіти в контексті ринку праці. Щодо дослідження сучасного стану ринку машинобудування, в Україні існує багато праць вчених-економістів, таких як Н. П. Карачина, Р. М. Журило, О. О. Шапуров, О. І. Савицька, С. М. Савченко та ін. У своїй працях вони розглядали сучасний стан та тенденції розвитку машинобудування в Україні, а особливо проблеми та перспективи забезпечення конкурентоспроможності виробників продукції машинобудування. В. О. Штефуца досліджує реформування системи вищої освіти Німеччини в умовах реалізації цілей. Проблеми підготовки висококваліфікованих кадрів вивчають такі вчені, як: В. А. Журавський, В. Н. Приходько, І. С. Федоров.

Але, незважаючи на наявність наукових робіт, малодослідженими залишаються питання реформування вищої освіти з погляду потреб ринку праці, оскільки стрімкі зміни, що відбуваються у розвитку машинобудівної галузі потребують постійного моніторингу структури системи вищої освіти.

Метою статті є предметна область дослідження, яке дає змогу максимально точно оцінити ступінь сполучення інтересів суб'єктів системи вищої освіти, а також досягнення професійно-кваліфікаційної відповідності в контексті просторових даних.

Виклад основного матеріалу. Сучасна світова економіка характеризується динамічністю і нестабільністю процесів, які відбуваються на ринку. Кожна країна обов'язково визначає перелік тих галузей економіки, які є пріоритетними для її розвитку. Як правило, цей перелік є індивідуальним для кожної країни і змінюється за періодами розвитку держави. Така зміна стратегічних пріоритетів у розвитку економіки, перш за все, пов'язана з рядом політичних, економічних та соціальних факторів. Найважливішими серед них є такі:

- відмінність у природному, трудовому, науковому, технічному, технологічному, інформаційному потенціалах;
- рівень техніко-економічних, організаційно-економічних відносин, особливості відносин власності та господарського механізму країни;
- тип обраної економічної системи (традиційна (національне господарство), ринкова, змішана, перехідна (трансформаційна), командно-адміністративна);
- наявність накопиченого досвіду, спеціалізація та традиції розвитку галузей економіки;
- особливості розвитку технологічних укладів у кожній країні;
- інноваційно-інвестиційні пріоритети розвитку держави;
- зовнішньоекономічне становище країни тощо [1, с.61].

Для США стратегічно важливими галузями економіки є металургія; електронне, електротехнічне, нафтове, хімічне, автомобільне, авіаційне машинобудування і приладобудування; видобуток корисних копалин; хімічна та харчова промисловості; виробництво металовиробів; Німеччини – гірнична, металургійна, хімічна, машинобудівна, харчова, суднобудівна, текстильна, нафтопереробна промисловості; Італії – оборонна, машинобудівна, текстильна і швейна, залізо- і сталеливарна, хімічна, харчова, моторобудівна промисловості, туризм [1, с.61].

У Програмі розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, прийнятої Кабінетом

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Міністрів України 02.02.2011 р., базові галузі економіки, в яких реалізуються інвестиційні та інноваційні проекти, об'єднуються у паливно-енергетичний, агропромисловий, житлово-комунальний, машинобудівний комплекси та транспортну інфраструктуру [2].

Згідно з проектом постанови "Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання залучення інвестицій" уряд взагалі зменшив кількість пріоритетних галузей економіки, в яких реалізуються інвестиційні проекти на період 2013-2032 рр., до чотирьох: агропромисловий, житлово-комунальний, машинобудівний комплекси, транспортна інфраструктура [3].

Тому предметом макроекономічного дослідження обрано галузь або галузі економіки, які мають статус пріоритетних протягом останніх 10-12 років. Цією галуззю, згідно з урядовими Програмами розвитку інвестиційної діяльності за 2002-2013 роки, незмінно залишається машинобудування (машинобудівний комплекс). Можна констатувати, що розуміння ключової ролі пріоритетної галузі машинобудування знаходить вираження на державному рівні. Машинобудування розглядається як найбільший комплекс, від діяльності якого залежить конкурентоспроможність економіки країни як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Практично в усіх країнах з розвинутою ринковою економікою машинобудуванню приділяється особлива увага, адже саме ця галузь створює технологічний базис національної економіки. Від конкурентоспроможності машинобудівних підприємств залежить ступінь технологічної незалежності національної економіки та її конкурентоспроможність у світовому розрізі [4, с.21].

Машинобудівний комплекс – це сукупність галузей промисловості, що виробляють машини й устаткування для всіх ланок економіки. Галузь машинобудування в Україні представлена металургійним, гірничошахтним, підйомно-транспортним, енергетичним, судно-, авіа-, і автомобілебудуванням, виробництвом машин і механізмів для хімічної і нафтохімічної, легкої та харчової промисловості, сільськогосподарським, будівельно-дорожнім машинобудуванням та виробництвом машин для комунального господарства, виробництвом верстатів та інструментів, машин і обладнання для збройних сил.

Промисловий розвиток України традиційно асоціюється з Донбасом. Донецький економічний район розташований на південному сході України. Основними в економічному районі є паливна промисловість та електроенергетика, чорна і кольорова металургія, машинобудування, хімічна, будівельних матеріалів та легка промисловість. Важливе значення мають агропромисловий, транспортний, рекреаційний міжгалузеві комплекси. Найбільшими центрами чорної металургії є Донецьк, Маріуполь, Макіївка, Алчевськ, а кольорової – Артемівськ, Костянтинівка, Микитівка. Продукцію металургійного комплексу використовують машинобудівні підприємства, які виготовляють устаткування для металургійної, гірничорудної, будівельної індустрії, транспортні засоби. Важке машинобудування зосереджене у Краматорську, Макіївці, Горлівці, Донецьку, транспортне – у Луганську, Маріуполі, Стаханові. Низка заводів спеціалізується на сільськогосподарському електротехнічному машинобудуванні. Найбільшим містом, ядром формування Донецького економічного району та Донецько-Макіївської промислової агломерації є Донецьк.

Значного розвитку в Донецькому економічному районі досягло важке машинобудування, передусім виробництво обладнання для гірничодобувної, металургійної, будівельної індустрії, рухомого складу залізничного транспорту. Флагманами машинобудування Донбасу виступають такі підприємства: ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» (м. Краматорськ), ПАТ «Азовмаш» (м. Маріуполь), ПАТ «Старокраматорський машинобудівний завод» (м. Краматорськ), ПАТ «Краматорський завод важкого верстатобудування» (м. Краматорськ).

Полтавська область асоціюється із сільським господарством та за більшістю показників належить до провідних регіонів України. Полтавщина відома видобутком залізної руди, видобутком та переробкою нафти і газу, виробництвом вантажних автомобілів, алмазного інструменту, турбін, трикотажу, шкіряного взуття, вишуканого одягу, зерна, цукру, олії, кондитерських виробів тощо. Область має можливості для розміщення різноманітних галузей промисловості. На сьогодні тут виробляється 4,8% усієї промислової продукції і 5% сільськогосподарського виробництва країни. Деякі галузі промисловості Полтавщини займають провідні позиції у державі. Це виробництво вантажних автомобілів КрАЗ, електродвигунів, газорозрядних ламп тощо. Разом з тим, більша частина усієї промислової продукції Полтавщини виробляється у Кременчуці.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Серед лідерів машинобудування Полтавщини можна виділити наступні: ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» (м. Кременчук), ПАТ «АвтоКрАЗ» (м. Кременчук), ПАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» (м. Кременчук), ПАТ «Кременчуцький колісний завод» (м. Кременчук), ПАТ «Полтавський турбомеханічний завод» (м. Полтава).

Отже, характерною особливістю і спільною рисою Донбасу та Полтавщини є наявність у цих регіонах розвинутого машинобудівного комплексу.

Інженерні кадри для машинобудівних підприємств Донбасу та Полтавщини готує цілий ряд державних ВНЗ. У Донецькій області знаходяться три профільних виші: Донецький національний технічний університет, Приазовський державний технічний університет та Донбаська державна машинобудівна академія. У Полтавській області є два ВНЗ, які готують кадри для машинобудування: Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка та Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського.

При виборі найбільш репрезентабельних ВНЗ з точки зору підготовки кадрів для підприємств машинобудівної галузі Донбасу та Полтавщини потрібен певний критерій. Оскільки обсяги підготовки інженерних кадрів у цих вишах визначаються ліцензіями на надання освітніх послуг, то слід обрати ті ВНЗ, які мають ліцензію на підготовку більшої кількості фахівців машинобудування. Регіональні лідери надання освітніх послуг у сфері вищої освіти з підготовки інженерних кадрів для машинобудівної галузі такі: Донецька обл. – Донецький національний технічний університет (ДонНТУ), Полтавська обл. – Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського (КрНУ). Ці ВНЗ пропонують на вибір споживача широкий перелік спеціальностей (професій).

Підготовка фахівців для машинобудівної галузі з 2006 року здійснюється у вишах за галуззю знань 0505 «Машинобудування та матеріалобробка», яка прийшла на зміну напрямку підготовки 0902 «Інженерна механіка» [5]. Для спеціалістів та магістрів зміни у найменуванні та кодів спеціальностей почали діяти з 2010 року, де перші чотири цифри коду відповідають галузі знань [6].

Структура вищої освіти в Україні включає чотири освітньо-кваліфікаційні рівні: молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст; магістр. У ДонНТУ та КрНУ існують два спільних напрями підготовки фахівців для машинобудування: 6.050502 – «Інженерна механіка» та 6.050503 – «Машинобудування».

За кожним напрямом ліцензія визначає перелік спеціальностей та ліцензований обсяг підготовки молодших спеціалістів, спеціалістів, магістрів за денною або заочною формою навчання. Для ДонНТУ підготовка молодших спеціалістів здійснюється у Харцизькому металургійному технікумі, Артемівському індустріальному технікумі та Костянтинівському індустріальному технікумі. Для КрНУ молодші спеціалісти випускаються у Кременчуцькому коледжі.

У табл. 1 представлена система підготовки ДонНТУ та КрНУ молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів та магістрів для галузі машинобудування.

Таблиця 1

Система підготовки спеціалістів інженерних професій

Графи ліцензії	Вищий навчальний заклад			
	ДонНТУ	КрНУ	ДонНТУ	КрНУ
1	2	3	4	5
Шифр та найменування галузі знань	0505 Машинобудування та матеріалобробка			
Код та напрям підготовки бакалаврів [5]	6.050502 Інженерна механіка		6.050503 Машинобудування	

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5
Код та найменування спеціальності молодших спеціалістів [7]	5.05050205 Обслуговування та ремонт обладнання металургійних підприємств	—	—	5.05050302 Технологія обробки матеріалів на верстатах і автоматичних лініях
	5.05050206 Обслуговування та ремонт обладнання підприємств будівельних матеріалів	5.05050207 Обслуговування та ремонт обладнання підприємств хімічної і нафтогазопереробної промисловості	—	5.05050307 Виробництво автомобілів і тракторів
Код та найменування спеціальності підготовки спеціалістів, магістрів [6]	7.05050201, 8.05050201 Технології машинобудування		7.05050301, 8.05050301 Металорізальні верстати та системи	
	7.05050205, 8.05050205 Гідравлічні машини, гідроприводи та гідропневмоавтоматика	—	—	7.05050305, 8.05050305 Колісні та гусеничні транспортні засоби
	—	—	7.05050308, 8.05050308 Підйомно-транспортні, дорожні, будівельні, меліоративні машини і обладнання	
	—	—	7.05050309, 8.05050309 Гірничі машини та комплекси	—
	—	—	7.05050311, 8.05050311 Металургійне обладнання	—
	—	—	7.05050315, 8.05050315 Обладнання хімічних виробництв і підприємств будівельних матеріалів	—

За табл. 1 робимо висновок про те, що частина спеціальностей у ДонНТУ та КрНУ є однаковою (коди 7.05050201, 8.05050201, 7.05050301, 8.05050301, 7.05050308, 8.05050308), а інша частина – відрізняється і залежить від специфіки машинобудування Донбасу та Полтавщини. Найявною є залежність системи підготовки фахівців у ВНЗ від кадрових потреб реального сектору економіки.

За умови досягнення професійно-кваліфікаційної відповідності та низької мобільності ка-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

дрів, випускники машинобудівних спеціальностей мають працювати на машинобудівних підприємствах того ж регіону, де знаходиться ВНЗ. Займані ними посади (професії) згідно зі штатно-посадовим розписом відповідають коду, професійній назві та змісту робіт, що визначаються Національним класифікатором професій ДК 003:2010. Приведення професій у відповідність до класифікатора професій є обов'язком роботодавця.

Назва та зміст кваліфікації фахівця із диплома про вищу освіту визначається складовими галузевих стандартів вищої освіти України – освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ОКХ) та освітньо-професійними програмами (ОПП). Для даного дослідження це ОКХ та ОПП із галузі знань 0505 «Машинобудування та матеріалобробка». У цих стандартах обов'язковим є посилання на Національний класифікатор професій ДК 003:2010, оскільки вони встановлюють професійне призначення і умови використання випускників ВНЗ певної спеціальності та освітньо-кваліфікаційного рівня у вигляді переліку первинних посад, виробничих функцій та типових завдань діяльності, а також освітні та кваліфікаційні вимоги до випускників у вигляді переліку здатностей та умінь вирішувати завдання діяльності. Результат якісної освітньої та професійної підготовки – це здатність виконувати зазначену у стандартах професійну роботу.

Одночасно з аналізом ступеня відповідності кваліфікації індивідуума (носія професійно-кваліфікаційних якостей) займаній ним посаді відбувається дослідження узгодженості штатно-посадового розпису та посадових інструкцій на підприємстві, Національного класифікатора професій, діючих ОКХ та ОПП.

На підсумкових етапах дослідження необхідним є порівняння отриманих результатів із ідеальним прикладом раціональності діяльності усіх суб'єктів.

Німеччина – флагман європейської економіки, котрий є зразком для наслідування у частині машинобудування не тільки для багатьох європейських країн, але й усього світу. Геополітична орієнтація України на Європу та входження в Болонський процес зумовлює вибір цієї високорозвинутої країни Європейського Союзу як орієнтира соціально-економічних та освітніх досягнень.

За підсумками 2012 року обсяг ВВП Німеччини вимірювався в 3,307 трильйона дол. США. За даними Євростату, середньомісячна заробітна плата у Німеччині складає 2,8 тис. дол. США, в Україні – близько 350 дол. США [8].

Німецька економіка у 2012 році захистила свій титул чемпіона Європи з інновацій. Такі дані містяться у звіті «Global Innovation 1000» консалтингової компанії Booz&Company. У міжнародному рейтингу німецькі концерни Volkswagen і Daimler потрапили до переліку двадцяти найбільш інноваційно сильних компаній світу. Інноваційний рівень у Німеччині є високим [9, с.6].

Федеративна Республіка Німеччина займає четверте місце у світі за підготовкою висококваліфікованих спеціалістів (після Сполучених Штатів Америки, Індії та Китаю) [10, с.250]. Багатий досвід функціонування, трансформації та реформування системи вищої освіти Німеччини буде корисним при розробці стратегій реструктуризації української системи вищої освіти та ВНЗ.

Наукові традиції в німецьких університетах продовжуються і донині. Свобода навчання, викладання та наукових досліджень закріплена в Основному законі держави. Щороку Німеччина інвестує в освіту та науку 200 мільярдів євро. Технічні університети є дуже престижними в Німеччині – це кузня німецької інженерії. Вони мають високу репутацію у світі. Такі навчальні заклади ідеально підходять для тих, хто поєднує інтереси до техніки і науки [11, с.52].

Таким чином, представляємо спробу візуалізації просторових даних, які включають формальну прив'язку до території, галузі, підприємств, вищих навчальних закладів та ін. (рис.1). У цьому вигляді предметна область дослідження дає змогу максимально точно оцінити за результатами ступінь сполучення інтересів суб'єктів, а також досягнення професійно-кваліфікаційної відповідності. Вибір Німеччини як країни-еталону та машинобудування як пріоритетної галузі економіки підвищує значимість оцінювання реалізації місії ВО для майбутнього нашої держави.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

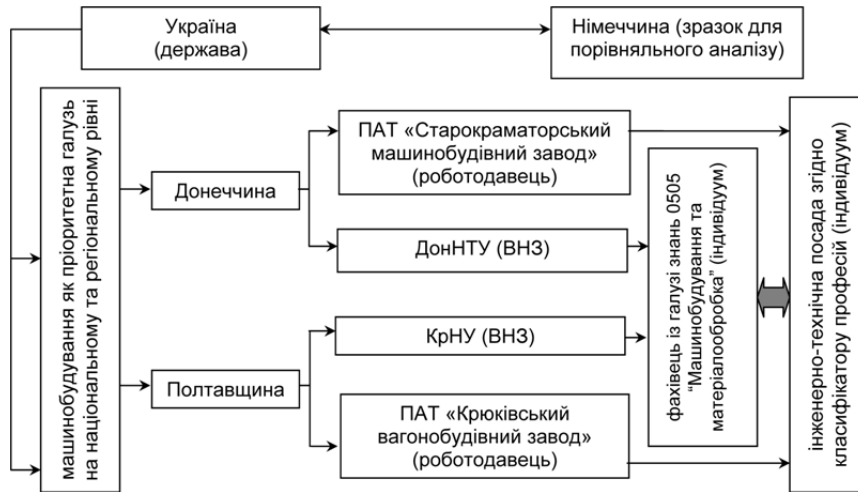

Рис. 1. Просторова структура дослідження раціональності діяльності ВО

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, можна зробити наступні висновки: по-перше, обрано для дослідження машинобудівну галузь як одну з пріоритетних для розвитку країни, визначено найбільші ВНЗ, які здійснюють підготовку у Полтавському та Донецькому регіонах. По-друге, проаналізовано систему підготовки спеціалістів інженерних професій у КрНУ та ДонНТУ. Визначено, що за умови досягнення професійно-кваліфікаційної відповідності та низької мобільності кадрів, випускники машинобудівних спеціальностей мають працювати на машинобудівних підприємствах того ж регіону, де знаходиться ВНЗ. По-третє, проведено порівняння отриманих результатів з ідеальним прикладом – Німеччиною, запропоновано візуалізацію просторових даних, які включають формальну прив'язку до території, галузі, підприємств, вищих навчальних закладів. Таким чином, метою подальшого наукового дослідження є детальний аналіз професійно-кваліфікаційних відповідностей регіонів.

Література

1. Савицька О. І. Стратегічно важливі галузі економіки як фундамент для забезпечення національної безпеки України / О. І. Савицька // Держава та регіони. – 2012. – №1. – С.59-64.
2. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні : Постанова від 02.02.11 р. № 389 / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. - 2011. - № 28. – С. 94.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання залучення інвестицій : Проект Закону України від 22.05.2013 р. № 2101а [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1206.1351.0>
4. Савченко С. М. Конкурентоспроможність українського машинобудівного комплексу на зовнішніх та внутрішніх ринках / С. М. Савченко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2011. – №29. – С. 20-29.
5. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра : Постанова від 13.12.06 р. № 1719 / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. – 2006. - № 50. - С.160.
6. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра : Постанова від 27.08.10 р. № 787 / Кабінет Міністрів України // Урядовий кур'єр. - 2010. – № 175.
7. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста : Постанова від 20.06.07 р. № 839 / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. – 2007. - № 46. - С. 23.
8. European Commission. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>
9. The 2012 Global Innovation 1000: Introduction and Key Findings, Booz & Company Inc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.booz.com/media/file/BoozCo_The-2012-Global-Innovation-1000-Media-Report.pdf
10. Штефуца В. О. Реформування системи вищої освіти Німеччини в умовах реалізації цілей Болонського процесу / В.О. Штефуца // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Збірник наукових праць. – 2012. – №97. – С. 245-254.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

11. Кудін А. Особливості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах ФРН / Кудін А., Логвін З., Клименко О. // Вища школа. – 2006. – № 4. – С. 51-58.

References

1. Savytska O. I. Stratehichno vazhlyvi haluzi ekonomiky yak fundament dlia zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [The important strategic sectors of the economy as the foundation for the national security of Ukraine]. *Derzhava ta rehiony – State and Regions*, 2012, no.1, pp.59-64.
2. *Pro zatverdzhennia Prohramy rozvytku investytsiinoi ta innovatsiinoi diialnosti v Ukraini : Postanova vid 02.02.11 r. # 389* [On confirmation the program of the development of the investment and innovative activity in Ukraine. Cabinet of Ministers of Ukraine, Resolution of February 2, 2011, No. 389]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF> (accessed 28 September 2013).
3. *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo stymuliuвання zaluchennia investytsii : Proekt Zakonu Ukrainy vid 22.05.2013 r. # 2101a* [On amending certain laws of Ukraine to stimulate investment. Project of Law of Ukraine of May 22, 2013, No.2101]. Available at: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1206.1351.0> (accessed 28 September 2013).
4. Savchenko S. M. Konkurentospromozhnist ukrainskoho mashynobudivnoho kompleksu na zovnishnikh ta vnutrishnikh rynkakh [Competitiveness of Ukrainian machine-building complex on the internal and external markets]. *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury – Problems of improving the efficiency of the infrastructure*, 2011, no.29, pp.20-29.
5. *Pro perelik napriamiv, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh za osvithno-kvalifikatsiynym rivnem bakalavra : Postanova vid 13.12.06 r. # 1719* [On the list of lines on which specialists train in higher education for the qualification of Bachelor. Cabinet of Ministers of Ukraine, Resolution of December 13, 2006, No.1719]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-%D0%BF> (accessed 28 September 2013).
6. *Pro zatverdzhennia pereliku spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh za osvithno-kvalifikatsiynym rivniamy spetsialista i mahistra : Postanova vid 27.08.10 r. # 787* [On approval of the list of specialties which are trained in the universities for education-qualification levels of specialist and masters. Cabinet of Ministers of Ukraine, Resolution of August 27, 2010, No.787]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-%D0%BF> (accessed 28 September 2013).
7. *Pro zatverdzhennia pereliku spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh za osvithno-kvalifikatsiynym rivnem molodshoho spetsialista : Postanova vid 20.06.07 r. # 839* [On approval of the list of specialties that are trained in higher education for the qualification of junior specialist. Cabinet of Ministers of Ukraine, Resolution of June 20, 2007, No.839]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/839-2007-%D0%BF> (accessed 28 September 2013).
8. *European Commission. Eurostat*. Available at: <http://ec.europa.eu/eurostat> (accessed 28 September 2013).
9. *The 2012 Global Innovation 1000: Introduction and Key Findings, Booz & Company Inc.* Available at: http://www.booz.com/media/file/BoozCo_The-2012-Global-Innovation-1000-Media-Report.pdf (accessed 28 September 2013).
10. Shtefutsa V. O. Reformuvannia systemy vyshchoi osvity Nimechchyny v umovakh realizatsii tsilei Bolonskoho protsesu [The Reform of higher education in Germany in the objectives of the Bologna Process]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Zbirnyk naukovykh prats – Bulletin of Chernihiv national pedagogical university named after T. H. Shevchenko. Collected scientific articles*, 2012, no.97, pp. 245-254.
11. Kudin A., Lohvin Z., Klymenko O. Osoblyvosti pidhotovky fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh FRN [The Features of training the specialists in the universities of Germany]. *Vyshcha shkola – High school*, 2006, no. 4, pp. 51-58.

Надійшла 28.09.2013